

Аналітичний департамент Національного рейтингового агентства «Рюрік» проаналізував статистичну інформацію ринку основних небанківських фінансових послуг України за III квартал 2012 року – III квартал 2013 року. Проведений аналіз дозволив зробити нижченаведені висновки.

Протягом періоду III квартал 2012 року – III квартал 2013 року спостерігалось значне збільшення кількості учасників ринку небанківських фінансових послуг, зокрема це стосується фінансових, факторингових, лізингових компаній та ломбардів. Однак при цьому відбулось скорочення кількості діючих страхових компаній та недержавних пенсійних фондів.

На *ринку страхування* протягом III кварталу 2012 року – III кварталу 2013 року відбувалися наступні зміни. Впродовж аналізованого періоду кількість страхових компаній, які мали ліцензії на здійснення страхової діяльності, зменшилась на 37 компаній (переважно компанії «non-life» – 35 страхових компаній). Посилення конкуренції та висока концентрація на ринку фінансових послуг стали основними причинами згортання бізнесу багатьох страховиків. Зважаючи на той факт, що 100 страхових компаній отримують 18 220,1 млн. грн. премій, що в свою чергу складає 93,3% обсягу сукупних премій, діяльність багатьох операторів страхового ринку є нерентабельною (понад 200 страхових компаній станом на 01.10.2013 р. отримують менше 1% страхових премій).

Станом на 01.10.2013 р. всього було зареєстровано 411 страхових компаній (СК), з яких: 62 – СК зі страхування життя (СК «life») (64 установи станом на 30.09.2012 р.), 349 – СК, що здійснюють види страхування інші, ніж страхування життя (СК «non-life») (384 установи станом на 30.09.2012 р.).

Сукупний обсяг активів за результатами дев'яти місяців 2013 року зріс на 13 433,3 млн. грн. (+25,7%) до 65 804,9 млн. грн. переважно за рахунок збільшення частки інших активів (станом

на 01 жовтня 2013 року частка інших активів складає 43,78% сукупного обсягу активів).

За результатами перших дев'яти місяців 2013 року обсяг надходжень валових страхових премій у порівнянні з аналогічним періодом 2012 року збільшився на 5 563,90 млн. грн. (35,2%) переважно за рахунок збільшення надходжень за видами страхування «non-Life». Варто відзначити, що за підсумками дев'яти місяців 2013 року 92% (19 661,1 млн. грн.) від загальної суми валових страхових премій (21 365 млн. грн.) займає сума отриманих страховиками валових премій з видів страхування інших, ніж страхування життя, а на суму страхових премій зі страхування життя припадає лише 7,98% (1 703,9 млн. грн.) від загальної суми валових страхових премій.

Обсяг чистих страхових виплат становив 3 555,0 млн. грн. та зменшився порівняно з аналогічним періодом 2012 року на 7,4%. Основною причиною скорочення обсягів чистих страхових виплат являється зниження частки чистих страхових виплат за договорами добровільного майнового страхування (у т.ч. за договорами страхування фінансових ризиків) та за договорами страхування кредитів.

Протягом аналізованого періоду обсяги валових премій, сплачених на перестраховання, збільшились на 4 513,9 млн. грн. (переважно за рахунок збільшення переданих валових премій страховикам-резидентам). За договорами перестраховання ризиків за дев'ять місяців 2013 року українські страховики сплатили страхових премій у перестраховання на суму 6 490,2 млн. грн. (за дев'ять місяців 2012 року – 1 976,3 млн. грн.). Співвідношення вихідного перестраховання до валових страхових премій за результатами дев'яти місяців 2013 року становило 30,3% (за дев'ять місяців 2012 року – 12,5%).

Сформовані страхові резерви станом на 01.10.2013 р. становлять 13 858,8 млн. грн. та в порівнянні з 01.10.2012 р. збільшились на 19,52% (2 263,8 млн. грн.). Розподіл резервів на категорії «технічні резерви» та «резерви зі страхування

життя» станом на 01 жовтня 2013 року залишився приблизно таким самим, як і станом на 01 жовтня 2012 року. Станом на 01.10.2013 р. на технічні резерви припадало 73,52%, а на резерви зі страхування життя – 26,48%.

НРА «Рюрік» зазначає про високу кредитоспроможність та надійність таких страхових компаній України як: ПАТ СК «ЛЕММА»¹ (станом на 05.02.2014 р. НРА «Рюрік» підтримує довгостроковий кредитний рейтинг на рівні uaA інвестиційної категорії), СТЗДВ «ГАРАНТІЯ»² (станом на 05.02.2014 р. НРА «Рюрік» підтримує довгостроковий кредитний рейтинг на рівні uaA-інвестиційної категорії), ТДВ «СК «ІНДІГО»³ (станом на 05.02.2014 р. НРА «Рюрік» підтримує довгостроковий кредитний рейтинг і на рівні uaA-інвестиційної категорії).

Ринок *кредитних спілок* протягом періоду III квартал 2012 року – III квартал 2013 року характеризувався наступними змінами. Кількість кредитних організацій протягом періоду збільшилась на 43 одиниці, і станом на 01.10.2013 р. до Державного реєстру фінансових установ внесено 740 кредитних установ, у т.ч. 628 кредитних спілок; 82 інших кредитних компаній та 30 юридичних осіб публічного права.

Частка проблемної заборгованості за результатами III кварталу 2012 року – III кварталу 2013 року збільшилась на 1,6 п.п. (або ж на 46 млн. грн.) і станом на 01.10.2013 р. дорівнювала 17%. Проте, прострочена та безнадійна заборгованість покривається власним капіталом в 2,6 разу, що певною мірою знижує ризики.

Загальний обсяг капіталу кредитних спілок станом на 01.10.2013 р. становив 1 169,2 млн. грн. і порівняно з аналогічним періодом 2012 року зменшився на 0,2% (станом на 01.10.2012 р. становив 1 171,6 млн. грн.). Найбільшу питому вагу

в його структурі (60,9%) становив пайовий капітал у розмірі 705,5 млн. грн.

НРА «Рюрік» зазначає, що серед фінансових компаній окремо можна виділити компанію з високим рівнем фінансової стійкості, ТОВ «ІНВЕСТКРЕДИТ»⁴ (станом на 05.02.2014 р. підтримується довгостроковий кредитний рейтинг інвестиційної категорії на рівні uaBBB).

Ринок послуг *факторингу* за результатами дев'яти місяців 2013 року порівняно з аналогічним періодом 2012 року показав наступні зміни. Станом на 01.10.2013 р. 193 компанії України мали право на надання факторингових послуг, що на 65 установ більше, ніж станом на 01.10.2012 р.

Протягом трьох кварталів 2013 року фінансові компанії уклали 64 383 договори факторингу загальним обсягом 4 807,7 млн. грн. Разом з тим, фінансові компанії виконали 55 837 договорів на суму 3 960,4 млн. грн. Діючими на 01 жовтня 2013 року залишаються 5 685 договорів факторингу.

Основною аудиторією користування факторинговими послугами залишається середній та малий бізнес, який характеризується найвищою динамікою розвитку, тобто найбільше потребує постійного поповнення оборотних коштів.

Протягом останніх дев'яти місяців спостерігається тенденція до значного збільшення кількості укладених факторингових договорів за одночасного зниження їх вартості. За результатами III кварталу 2013 року порівняно з III кварталом 2012 року відбулось зменшення на 33,8% обсягу операцій факторингу у вартісному вираженні, в той час як кількість укладених угод зросла в 10,4 разу.

НРА «Рюрік» зазначає, що один з лідерів ринку факторингу – ТОВ «Факторинг Фінанс»⁵, станом на 05.02.2014 р. має довгостроковий кредитний рейтинг боргового інструменту (облігаційного випуску серії А) на рівні uaBBB+ інвестиційної

¹ Персональна сторінка ПАТ СК «ЛЕММА» на сайті НРА «Рюрік»:

<http://rurik.com.ua/credit-ratings/lemma>

² Персональна сторінка СТЗДВ «ГАРАНТІЯ» на сайті НРА «Рюрік»:

<http://rurik.com.ua/credit-ratings/garan>

³ Персональна сторінка ТДВ «СК «ІНДІГО» на сайті НРА «Рюрік»:

<http://rurik.com.ua/credit-ratings/indigo>

⁴ Персональна сторінка ТОВ «ІНВЕСТКРЕДИТ» на сайті НРА «Рюрік»:

<http://rurik.com.ua/credit-ratings/incre>

⁵ Персональна сторінка ТОВ «Факторинг Фінанс» на сайті НРА «Рюрік»:

<http://rurik.com.ua/credit-ratings/fafin>

категорії. Це свідчить про його достатню кредитоспроможність порівняно з іншими українськими позичальниками.

Ринок послуг *ломбардів* продемонстрував наступні зміни. Активи ломбардних установ протягом останніх двох років показують висхідну динаміку. Станом на 01.10.2013 р. вони склали 1 476,8 млн. грн., що на 49,8 млн. грн. (або на 3,38%) менше, ніж станом на 01.10.2012 р. За підсумками III кварталу 2013 року середній розмір кредиту, виданого вітчизняними ломбардами, склав 784,5 грн., що на 7,6% більше, ніж за результатами III кварталу 2012 року. Протягом III кварталу 2013 року обсяг наданих фінансових кредитів зменшився на 629,3 млн. грн. (або ж на 9,6%). Зменшення обсягів ломбардного кредитування протягом перших дев'яти місяців 2013 року зумовлене як посиленням конкуренції з боку банківських установ, які наразі активно видають беззаставні споживчі кредити населенню (під нижчі відсоткові ставки, ніж ломбарди), так і зниженням ціни на золото.

Протягом звітного періоду ринок *фінансового лізингу* характеризувався наступними змінами. За підсумками дев'яти місяців 2012 року – дев'яти місяців 2013 року відзначилась негативна динаміка щодо кількості та вартості договорів фінансового лізингу, укладених юридичними особами. За перші три квартали 2013 року кількість договорів фінансового лізингу зменшилась на 4,75% (до 8 147 од.) в порівнянні з підсумками за аналогічний період 2012 року. За підсумками дев'яти місяців 2013 року відбулось зростання вартості чинних договорів фінансового лізингу на 16,8 млрд. грн. переважно за рахунок користування «Укрзалізницею» даною послугою.

Протягом жовтня 2012 року – жовтня 2013 року фінансування транспортної галузі лізинговими компаніями зросло на 22 774,9 млн. грн., а фінансування добувної промисловості на 2 963,6 млн. грн. За підсумками дев'яти місяців 2013 року найбільшими споживачами лізингових послуг були традиційно транспортна галузь

(вартість договорів станом на 01.10.2013 р. – 49 208,9 млн. грн.), сільське господарство (8 184,2 млн. грн.). Частка інших галузей в сукупному обсязі лізингових операцій залишається незначною.

Ринок *недержавного пенсійного забезпечення* характеризувався несуттєвим зменшенням кількості укладених пенсійних контрактів протягом дев'яти місяців 2013 року. Загальний же обсяг активів, сформованих пенсійними фондами, станом на 01.10.2013 р. становив 1 933,6 млн. грн., що на 16,5% більше, ніж на початок 2013 року, а основні показники НПФ протягом останніх років показують стабільну позитивну динаміку. З огляду на це, система НПЗ має потенціал для подальшого розвитку пенсійного забезпечення населення України. Метою інвестування пенсійних активів є, насамперед, збереження пенсійних заощаджень громадян. Тому стратегія інвестування недержавних пенсійних фондів є більш консервативною, ніж у інших фінансових установ.

Аналітичний департамент НРА «Рюрік» на регулярній основі відслідковує та аналізує поточний стан та тенденції розвитку ринку небанківських фінансових послуг України, що знаходить своє відображення у відповідних щоквартальних оглядах.

Підготовлено аналітичним департаментом НРА «Рюрік» на основі офіційних даних Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (режим доступу: www.dfo.gov.ua).

Повна версія аналітичного огляду ринку небанківських фінансових послуг України розміщена у вільному доступі на офіційному сайті Агентства (www.rurik.com.ua).

Відповідальний за випуск:
Директор з розвитку НРА «Рюрік»,
к.е.н., Долінський Леонід Борисович, тел. (044) 383-04-76;
Відповідальний аналітик:
Шум Мар'ян Ігорович, тел. (044) 484-00-53 (вн. 117).

ТОВ «РЮРІК»
☎ 04053 Україна, м. Київ, вул. Артема, 52а
+38 (044) 383 0476, +38 (044) 484 0053
e-mail: info@rurik.com.ua
www.rurik.com.ua